

نهالوند

در آینه فرهنگ

پژوهش و نگارش

شمس الدین سیدان

انتشارات گلزار کتاب

تهران ۱۳۸۴

سیدان شمس الدین ۱۳۱۲

نهاوند در آینه فرهنگ، شمس الدین سیدان - تهران: انتشارات فرهنگی

گلزار کتاب، ۱۳۸۴، مصور.

ISBN:95152-7-2

فهرست نویسی براساس اطلاعات فی‌یا

کتاب‌نامه به صورت زیرنویس

۱- نهاوند - سرگذشت نامه ۲- نهاوند، تاریخ الف عنوان

۹۵۵/۴۳۳۶

DSR ۲۱۲۳ / ۵۳ س ۸۷

نهاوند در آینه فرهنگ

ناشر: انتشارات گلزار کتاب

چاپ نخست: ۱۳۸۴

شمس الدین سیدان

شمارگان: ۳۰۰۰ جلد

واژه‌نگار و صفحه آرا: آذر تهماسب

لیتوگرافی: رسالت ۶-۸۸۳۰۸۷۶۰

شابک: ۹۶۴-۹۵۱۵۳-۷-۲

کلیه حقوق برای مؤلف محفوظ است

نشانی مؤلف: تهران - صندوق پستی - ۱۶۷۶۵-۳۵۳۸

بها: هفت هزار تومان

فهرست مطالب

بخش نخست

پیشگفتار ۱۱

عرفا، محدثین و نویسندگان نیاوندی ۱۷

مقدمه‌ای کوتاه بر سیر تصوف ۱۹

جنید نیاوندی ۲۸

ابوالعباس، احمد بن محمد بن فضل نیاوندی ۴۲

کریم‌الدین ابوالفتح محمود ۵۳

کمال‌الدین ابوالحسن علی بن احمد ۵۳

ابوالقاسم فرزند مروان نیاوندی ۵۳

ابوعلی احمد بن محمد نیاوندی ۵۴

ابواعلاء عیسی فرزند محمد ۵۴

یارسان‌ها ۵۵

پیر عیسی بساکانی نیاوندی ۵۶

خلیفه جبار ۵۷

عبدالله بن ذکوان نیاوندی ۵۸

عبدالرحمن فرزند عبدالله ابوزناد ۵۹

محمد فرزند عبدالرحمن ۵۹

عبداله فرزند مبارک ۶۰

ابن کثیر نیاوندی ۶۱

سیر حدیث در اسلام ۶۱

قاسم فرزند حسین نیاوندی ۶۵

ابراهیم پسر اسحق احمري نیاوندی ۶۵

احمد بن زنبیل نیاوندی ۶۶

ابراهیم فرزند نصر نیاوندی ۶۷

عمیر فرزند مرداس دوتقی نیاوندی ۶۷

ابواحمد محدث نیاوندی ۶۸

ابو عبدالله نیاوندی ۶۸

ابوالحسن علی نیاوندی ۶۸

شیخ علی قومسانی نیاوندی ۶۹

محمد قومسانی (ابومنصور) ۷۰

ابوالفتح منصور فرزند مظفر دربی ۷۰

بخش دوم

شعرا و نویسندگان عصر صفوی، زندیه و قاجار. ۹۳	محمود ابوبکر احمد پسر حسن ۷۱
عبدالباقی نهاوندی ۹۵	ابو مسلم فرزند عوف نهاوندی ۷۱
آقا بابا نهاوندی ۱۱۳	ابوطاهر از نری ۷۱
آقا خضرا ۱۱۴	ابو جعفر محمد فرزند جعفر نهاوندی ۷۲
شیخ اسماعیل بن حمید نهاوندی ۱۱۹	حسن فرزند عبدالله ۷۲
جنگ خطی شماره ۵۰۰۸ کتابخانه ملی ملک. ۱۲۰	کریم الدین ابو حامد فرج پسر عبدالله ۷۳
دانشی ۱۲۰	محمد فرزند احمد نهاوندی ۷۳
فهمی ۱۲۱	حسین فرزند نصر بن مرهق قاضی ۷۳
مقصود بیک ۱۲۱	نام چند نفر نهاوندی در فهرست اسماء الرجال ۷۵
انصاری ۱۲۱	صاحبان آثار مکتوب ۷۵
افندی ۱۲۲	ابن فوزجه ۷۶
آقا بیک ۱۲۲	حسن فرزند محمد نهاوندی ۷۷
زکی نهاوند ۱۲۳	ابوسعید فضل فرزند عبدالله از یوخانی ۷۷
رسا ۱۲۳	حسین فرزند نصر نهاوندی ۷۸
حریفی ۱۲۴	عبدالرحمن زجاجی فرزند اسحق نهاوندی ۷۹
سائل ۱۲۵	مشرف الدین نهاوندی، قاضی شهر صفد ۸۰
عیسی ۱۲۸	مرهف ابو عبدالله حسن بن نصر نهاوندی ۸۰
ملا محمد ۱۲۸	عبدالجبار ۸۱
ملا مختار ۱۲۸	مجدالدین ابو الفضل عبدالحمید بن شافعی ۸۱
عامی نهاوندی ۱۲۹	عون الدین ابواسحاق ابراهیم بن حسن ۸۱
نازکی نهاوندی ۱۳۰	احمد فرزند حسن (ناوندی) نهاوندی ۸۲
قاضی ۱۳۰	بنیامین نهاوندی ۸۳
	احمد بن محمد نهاوندی حاسب ۸۷
	ناشناخته ها ۹۰

۲۰۶	معلم
۲۰۶	مونس
۲۰۷	جاوید
۲۰۸	بینا نهاوندی
۲۰۹	علی اصغر نهاوندی
۲۱۲	حسن برجیس
۲۱۷	شاعران غیر نهاوندی
۲۱۸	آزاد کشمیری در نهاوند
۲۲۲	ملا عبدالکریم شوشتری ساکن نهاوند
۲۲۳	انور شیرازی
۲۲۵	برقی ساکن نهاوند
۲۲۶	قطره، ساکن نهاوند
۲۲۷	دریا، پسر قطره
۲۲۷	ذره، برادر دریا
۲۲۸	منتخب یزدی در نهاوند
۲۲۹	امید کرمانشاهی در نهاوند
۲۳۰	شاه رضا نهاوندی
۲۳۱	میرزا جعفر کنگاوری متخلص به ساغر
۲۳۱	یوسف گرجی در نهاوند
۲۳۳	چشمه ایروانی
۲۳۴	قابل ایروانی
۲۳۵	ملا پریشان
۲۳۷	میر نوروز

۱۳۰	میرزا ظهیرالدین محمد
۱۳۲	فوائد علیّه
۱۳۹	نسخه شماره ۳۶۲۱
۱۴۶	قصیریه
۱۴۸	حیدرقلی خان قاجار نهاوندی
۱۵۴	ذبیح
۱۵۵	شیدا
۱۵۸	انیس
۱۶۲	حسن نهاوندی
۱۷۱	میرزا ابوالحسن خان امید
۱۹۰	یوسف نهاوندی
۱۹۱	مایل نهاوندی
۱۹۳	رفعت نهاوندی
۱۹۸	سرور نهاوندی
۱۹۹	تراب نهاوندی
۱۹۹	فایز
۲۰۰	حیرت
۲۰۱	عاصی
۲۰۲	عالم
۲۰۲	آشنا
۲۰۳	جهانشاه میرزا
۲۰۴	پرتو
۲۰۵	طرفه

بخش سوم

سید آقا	۲۸۴	علمای دینی	۲۳۹
سید ابو القاسم نهاوندی	۲۸۴	سید علی نهاوندی	۲۴۱
حاج میرزا محمد	۲۸۷	آقا میر سید علی فضل	۲۴۹
سید میرزا محمد تقی نهاوندی	۲۸۷	علامه ملا علی نهاوندی پسر ملا فتح الله	۲۵۰
حاج آقا تراب	۲۸۸	میرزا عبدالرحیم نهاوندی	۲۵۵
میرزا اسدالله نهاوندی	۲۸۸	شیخ محمد نهاوندی	۲۶۱
سید میرزا زین العابدین	۲۹۰	شیخ محمد کاظم نهاوندی	۲۶۵
آیت الله آقا میرزا آقا حجت	۳۰۵	شیخ محمد حسن	۲۶۵
شیخ اکبر	۳۱۹	شیخ عباس نهاوندی	۲۶۵
ملا احمد قدوسی	۳۱۹	شیخ حسین نهاوندی	۲۶۶
شیخ علی قدوسی	۳۲۳	شیخ محمد تقی مدرس نهاوندی	۲۶۶
ملا عبدالرحمان سمیع	۳۲۶	شیخ محمد جعفر نهاوندی	۲۶۷
آیت الله آقا احمد آل آقا نهاوندی	۳۳۱	شیخ باقر واعظ فرزند شیخ محمد جعفر	۲۷۰
آقا نورالدین صدرالعلماء	۳۴۱	محمد باقر نهاوندی	۲۷۲
آقا داوود سیدان	۳۴۲	سید عبدالله نهاوندی	۲۷۲
آیت الله علیمرادیان	۳۴۹	میرزا محمد جواد نهاوندی	۲۷۲
شیخ محمد ولی حیدری	۳۵۱	میرزا باقر نهاوندی	۲۷۳
پیوند حجت الاسلام علی دوانی بانهاوندی ها	۳۵۲	شیخ علی عرب نهاوندی	۲۷۳
پیوند علامه مجلسی بانهاوندی ها	۳۵۵	آیت الله حاج شیخ علی اکبر نهاوندی	۲۷۴
مخزن الفوائد	۳۵۵	حجت الاسلام فرید نهاوندی	۲۷۸
العروبة فی دارالبوار	۳۵۶	سید حسین نهاوندی	۲۸۳
تصویر گروهی از روحانیون	۳۵۹		

بخش چهارم

۴۱۰.....	جلیل غفاری	۳۶۱.....	معاصران
۴۱۱.....	دکتر علیرضا ذکایی	۳۶۳.....	یادآوری
۴۱۲.....	دکتر رحمن سعیدی	۳۶۴.....	محمدحسین مدرس نیاوندی
۴۱۷.....	مهندس حسین حیدری	۳۶۴.....	چندتن از قضاات و وکلای دادگستری
۴۱۸.....	حجت الاسلام محمد نقدی	۳۶۵.....	مرتضی نیاوندی
۴۲۰.....	مهندس غلامرضا سلگی	۳۶۶.....	حشمت اله قضایی
۴۲۴.....	علی مصباح	۳۷۰.....	دکتر ایرج بیات
۴۲۵.....	دکتر منصور فهیم	۳۷۵.....	دکتر ابوتراب بیاتی
۴۲۹.....	دکتر شیر خانی	۳۷۶.....	امان الله بوتراپی ترکمان
۴۳۲.....	دکتر نعمت اله متین	۳۷۹.....	دکتر محمد لطفی
۴۳۵.....	دکتر فریبرز خسروی	۳۸۱.....	دکتر اردشیر خزایی
۴۳۷.....	دکتر عبدالله شهبازی	۳۸۴.....	دکتر سیاوش شایان
۴۳۸.....	صدرالدین زمانیان	۳۸۶.....	علی اکبر صفی پور
۴۴۰.....	علی افراسیاب پور	۳۹۱.....	دکتر اسماعیل شهبازی
۴۴۲.....	دکتر علی اکبر افراسیاب پور	۳۹۳.....	دکتر محمد حسن سیدان
۴۴۴.....	غلامرضا رشیدی	۳۹۵.....	دکتر عزت الله رادمنش
۴۴۵.....	مهندس محمد سعید حمیدی	۳۹۶.....	دکتر مهدی طالب
۴۴۵.....	احمد ظفری	۳۹۹.....	فریدون آوزمانی
۴۴۶.....	علی عبدالملکی	۴۰۱.....	دکتر علی اکبر سیف
۴۴۷.....	معرفی چند تن از فرهیختگان	۴۰۳.....	دکتر حسین داودی
۴۴۸.....	فرج الله فیاضی	۴۰۴.....	میرزا احمد عابد نیاوندی
۴۴۹.....	شیخ اسداله ظفری	۴۰۹.....	دکتر ولی الله ظفری
۴۵۳.....	شاهمراد جلالی		

۵۵۵	پرویز ابو الفتحی
۵۵۸	نویسنده

بخش پنجم

۵۸۱	یادنامه فرهنگیان
۵۸۳	یاد کنیم از آموزگاران
۵۸۴	معلمی
۵۸۵	اسامی گروهی از معلمان پیشکسوت
۵۹۱	استاد ابو القاسم سحاب
۵۹۴	دکتر ابو الفتح حکیمیان
۵۹۷	تصاویر گروهی از معلمان قدیمی
۶۰۸	مدرسه علمی و انتظامی نهند
۶۱۱	مدارس قدیمیه
۶۱۳	سند تغییر نام مدرسه الیاس به وحدت ملی
۶۱۵	دبستان اتحاد

بخش ششم

۶۲۳	هنرمندان
۶۲۵	خوشنویسی
۶۲۵	خوشنویسان نهندی
۶۴۱	هاشم زمانیان
۶۴۴	محمد تقی قیاسی
۶۴۶	پرویز بیضاوی
۶۴۷	صمد شاهرخی هنرمند نقاش

۴۵۷	فیض الله حیدری
۴۶۶	ابوالحسن شاکری
۴۶۷	خلیل سعیدی
۴۷۱	محمد ذکایی
۴۸۸	مهدی ذکایی
۵۰۳	کرم خدا امینیان
۵۱۱	محمد رضا عبدالملکی
۵۲۱	جواد شریفیان
۵۲۳	عباس حیدری
۵۲۴	زندگی نامه مسعود محمودی
۵۳۱	کوروش همه خانی - محمد صالح آرام
۵۳۲	دکتر محمد حسن بردبار
۵۳۶	کریم سلگی
۵۳۷	عابدین گودرز دشتی
۵۳۹	افسانه سیفی
۵۴۰	سارا سیاوشی
۵۴۰	زهره رجایی
۵۴۱	دینا جهانیان
۵۴۱	لیلا عابدی
۵۴۲	فرهنگ قاسمی
۵۵۱	حمید نوریان
۵۵۲	اسداله حیدری
۵۵۳	علی طاهری کیان

بخش هفتم

۷۳۲	حزب دمکرات در نهاوند
۷۳۳	حزب کیوک
۷۳۵	اسناد
۷۳۷	ارائه چند سند
۷۴۹	مهرعلی خان حاکم خود خوانده
	نامزدی شیخ ابوتراب نهاوندی در انتخابات
۷۵۱	مجلس شورای ملی
۷۶۰	سید صدرالدین نهاوندی شوشتری
۷۷۲-۷۶۳	کتابشناسی

۶۴۹	یوست‌ها
۶۵۲	مقدمه
۶۵۳	مونه سند
۶۵۴	خاندان‌های قدیمی
۶۵۷	سرشناسان و معاریف شهر
۶۶۲	گروهی از بازرگانان معتبر شهر
۶۶۴	خانواده مولوی
۶۶۶	خانواده زمانیان
۶۸۲	سادات نهاوندی با نام خانوادگی سیدان
۶۸۳	خانواده محمدعلی نهاوند
۶۹۳	خانواده شیخ جلال نهاوندی
۷۰۵	خاندان ظفری‌ها
۷۱۱	حاج عزیزاله مروتی
۷۱۲	خانواده حکیمیان
۷۱۶	دکتر مسعود کاشانچی
۷۱۷	نسب نامه خاندان ذکایی
۷۱۸	خاندان سادات شاهچراغی نهاوندی
۷۲۱	نسب نامه خاندان ابوالفتحی
۷۲۲	نسب نامه خاندان عباسی
۷۲۳	تشکیل اولین حزب سیاسی در نهاوند
۷۲۶	حزب ایران و تشکیل آن در نهاوند
۷۲۹	حزب اراده ملی و تشکیل آن در نهاوند

و هر کو کتابی سازد، یا چیزی بهر جایی نویسد لابد که در
دل کند که این سخن، قومی فراستانند و قومی رد کنند و
اگر نه چنین کند رنجور گردد، و جمله کارها هم چنین
است. حق و باطل از هر نوع که باشد قومی فراستافند و
قومی رد کنند، پس دل از گفت مردمان فارغ باید داشت و
حق می باید گفت آن چه دانی تا رستگار باشی.

سراج السائرین

احمد جام - ژنده پیل (ص ۲۳)

به نام خداوند جان و خرد

ز بعد ما نه غزل نی قصیده می ماند

ز خامه یک دو سه اشک چکیده می ماند

بیدل دهلوی

پیش گفتار

آن چه در هیأت این اثر پیش رو دارید پیشینه فرهنگی شهری است که قدمتی به تاریخ نانوشته ایران کهن دارد. در عصری که نفوذ رسانه ها، مرزهای فرهنگی جوامع را در هم می نورد و فشردگی فزاینده زمان و فضا جوامع بشری را به صورت جامعه واحد دانش مندار درمی آورد، فرهنگ در اشکال مختلفش وارد عرصه مرکزی رقابت های جهانی می گردد و به عنوان کمر بند انتقال امواج، در ارائه ارزش های مدرن به مخاطبان خود در سراسر جهان تأثیر می گذارد. در نتیجه پیشینه تاریخی ملت ها را در معرض تهدید قرار می دهد. تکیه بر سابقه فرهنگی و هویت ملی می تواند در مقابل خودباختگی فرهنگ های مهاجم عامل بازدارنده مؤثری باشد. ملت هایی می توانند در برابر این توفان ها ایستادگی کنند که سابقه تاریخی، فرهنگی خود را بکاوند و موارد مثبت و کارآمد آن را به کار گیرند.

در بخش نخست این کتاب، شما با نام گروهی از محدثین، عرفا و صوفیان آشنا می شوید که از قرن سوم تا اواخر سده های ششم و هفتم هجری نامشان در منابع رجالی آمده و اینک از حافظه تاریخ محو شده اند. این مجموعه بر آن است تا حد ممکن نام و خاطره آنان را از تاریکخانه زمان

بیرون کشد و در معرض افکار عموم قرار دهد تا نسل حاضر بداند که این شهر از سده‌های دور بزرگانی را در دامن خود پرورش داده که همواره نام نهاوند و نهاوندی را در اذهان دانش پژوهان زنده نگاه داشته است، هم چنان که اکنون هم ادامه دارد.

آن چه به ویژه در این بخش بدان تکیه شده اشاره به گروهی از متصوفه و محدثین است. می‌دانیم علم حدیث در اعصار گذشته یکی از علوم رایج در حوزه‌های تحصیلی جهان اسلام بوده است و تا جایی اهمیت داشته که بسیاری از طالبان برای شنیدن حدیثی از شخص موثق از شهری به شهری و حتی به کشورهای دیگر سفر می‌کردند.

حال اگر گفته شود که به صحنه آوردن و طرح نام آنان در عصر حیرت‌زای علم که هر روز در آن شگفتی‌های بسیار به ظهور می‌رسد و به جامعه بشری عرضه می‌گردد چه سودی دربرخواهد داشت؟ در پاسخ باید گفت که هر پدیده اجتماعی را باید در زمان وقوع آن مورد بررسی قرار داد، همان‌طور که امروز متولیان میراث فرهنگی با صرف مبالغ گزاف سعی دارند دیوار شکسته رباطی و ستون درهم ریخته کاخی را از انهدام کلی نجات دهند و به هیأت دیروزین خود درآورند. بنابراین زنده کردن نام و یاد کوشندگان سده‌های گذشته نیز بی‌فایده نخواهد بود.

بخش دوم که در آن به عصر صفویه تا اواخر قاجار پرداخته‌ایم، ابتدا اشاره دارد به خاندان آقا بابا نهاوندی که از وزرای برجسته عهد شاد عباس بوده‌اند. فرزند آقا بابا عبدالباقی صاحب کتاب معتبر (مأثر رحیمی) است که از مأخذ مهم تاریخ هند است. در پی آن نام چند تن از شعرای نهاوندی را که در تذکره‌ها آمده است، آورده‌ایم، با این توضیح که سروده‌های آنان اشعاری متوسط است.

در دوران صدوپنجاه ساله قاجار به محمود میرزا (۱۲۷۱-۱۲۱۴) حاکم جوان برمی‌خوریم که در سال ۱۲۳۰ قمری از طرف پدر به حکومت این شهر منصوب شد. محمود با استعداد خدادادی بیشتر علوم ریاضی و الهی را نزد علمای شهر فرا گرفت و آثار متعددی از نظم و نثر از خود به یادگار نهاد.

او به تبعیت از پدر دربار کوچکی فراهم آورد و عده‌ای از مستعدان نهاوندی و غیر نهاوندی را به دور خود جمع کرد و با مساعدت‌های مالی، آنان را به سرودن شعر و فراگیری اصول خط و نقاشی وادار نمود، بدین ترتیب با عده‌ای از شاعران نهاوندی آشنا می‌شویم که در بین آنان دو نفر به نام‌های «امید» و «حسن نهاوندی» از همه برجسته‌ترند و دیوان اشعارشان در دست است. شهرت این دو تا جایی است که نام و اشعارشان در تذکره‌های قرن سیزدهم ثبت است.

در بخش سوم به شرح حال گروهی از روحانیون پرداخته‌ایم. چه آنهایی که در همین شهر ساکن بوده‌اند و چه کسانی که سال‌های زندگی را در تهران و سایر شهرها به سر بردند و از مقبولیت عام بهره داشتند. اینان بعضاً دارای تألیفاتی نیز بوده‌اند.

در بخش چهارم، عده‌ای از معاصرین را معرفی نمودیم که مبنای انتخاب آنان تنها داشتن اثری از نظم، نثر، تألیف و تصنیف و توجه به مراتب علمی آنان است. خوشبختانه بیشتر کسانی که در این بخش از آنان یاد شده دارای آثار علمی معتبری هستند که نه تنها در سطح کشور شناخته شده‌اند بلکه مقالات و آثارشان در نشریات علمی خارج هم به چاپ رسیده است. اینان کسانی‌اند که مانند نهالی، بی‌مدد نمی‌از ابری و نوازش نسیمی. خود به تنهایی برخاسته و درختی سایه گستر گردیده‌اند.

این امر به ما اجازه می‌دهد تا پیشنهاد کنیم آموزش و پرورش نهاوند با برنامه‌ریزی‌های مناسب، دانش‌آموزان با استعداد را در هر رشته تحصیلی تحت آموزش و مراقبت ویژه قرار دهد. که اگر بخت یار شود و افراد دلسوز و آینده‌نگری در رأس قرار گیرند بی‌شک این شهر در آینده شایستگان بسیاری را به جامعه علمی کشور تحویل خواهد داد. در بخش پنجم از گروهی از فرهنگیان قدیمی یاد شده است. بزرگوارانی که پیشرفت و تعالی اندیشه جامعه در زمینه‌های گوناگون علمی رهین خدمات آنان است.

هم چنین از چند تن هنرمندان یاد کردیم که جای خاص خود را در جمع فرهیختگان دارند. در بخش پایانی، آن چه به نام پیوست‌ها آمده است مطالب بازمانده از اثر قبلی نویسنده است که اشاره دارد به برخی اسناد و معرفی بعضی معاریف شهر و خانواده‌های قدیمی که برای هر کدام نسب‌نامه‌هایی تهیه شده است. ارائه این جداول موجب شناخت و پیوند دوباره نسل‌هایی

می‌گردد که از هم گسسته و تبار اولیه خود را فراموش کرده‌اند. این خاندان‌ها را می‌توان به منزله درختانی کهنسال تصور کرد که ریشه در یک آب و خاک دارند. گرچه شاخه‌هایشان اینک هر کدام به سویی کشیده شده است. توصیه ما در ادامه آن به این علت است تا نسل‌های بعد که در اثر گذر زمان گسترده شده‌اند گذشتگان خود را بشناسند و مورد تکریم قرار دهند.

در پایان، نویسنده انتظار دارد کسانی که از دانش نقد برخوردارند و مطالعاتی در این علم دارند از اشتباهات احتمالی چشم‌پوشی نکنند بلکه لغزش‌ها را از روی پاکدلی و بی‌غرضی یادآور شوند. زیرا یک اثر هنگامی که به دست چاپ سپرده می‌شود از اختیار نویسنده خارج می‌گردد و هر کس حق دارد نظرات خود را در مورد آن بیان نماید، به شرطی که از اصول نقد آگاهی داشته باشد. نقد به جا و یادآوری ایرادات یک اثر، عملی دوستانه است که می‌خواهد نویسنده را از لغزش‌ها آگاهی دهد ولی اگر محسنات نوشته نادیده گرفته شود و کفه دیگر ترازو به سویی میل کند، اهل خرد خیلی زود بر سوء نیت وی آگهی می‌یابند. متأسفانه این عادت زشت گریبانگیر عدای است تا جایی که این گله‌مندی را بیشتر نویسندگان دارند. از جمله نویسنده‌ای در مقدمه اثر خود چنین نوشته است: «صاحب این فرهنگ در تدوین آن، همه راه‌ها را برای نفوذ تنگ-نظریه‌ها و حقد و کینه و حب و بغض‌های کودکانه مسدود داشته و راهی و جایی برای حضور و ظهور علائق نفس و مقاصد حقیر فردی و شخصی و گروهی نگذاشته و از آثار و آفات تلخ و کریه تفرقه و تبعیض مصون و محفوظ خواسته.... و باند بازی‌های بچگانه به ویژه در کارهای تحقیقی که حاکی از بی‌عدالتی و جهالت است را شکسته...»

آری این نویسنده دل سوخته حق دارد که این گونه از جفای بداندیشان بنالد. به راستی ایرادات بی‌جایی که از روی کینه توزی و حسادت باشد، عرض خود بردن و زحمت دیگران داشتن است.

خدایا چنان کن سرانجام کار تو خوشنود باشی و ما رستگار



دوستانی قبل از چاپ، نگاهی به این مجموعه داشته‌اند هر کدام ضمن راهنمایی‌های مفید از راه

لطف نویسنده را مورد تفقد قرار داده‌اند، ضمن سپاس از آنان، خود معتقد به این شعر نیما هستم:

صبح، وقتی که هوا روشن شد

همه کس خواهند دانست و-

به جا خواهند آورد-

که در این پهنه در آب

به چه رد رفتم و-

از بهر چه‌ام بود عذاب

در پایان، منت‌پذیر سرورانی هستم که یاریهایشان کارساز بود و محبتشان امید دهنده، از جمله در بخش علمای دینی از تذکرات و راهنمایی‌های جناب حجت الاسلام استاد علی دوانی بهره بردم.

دیگر از دوست گرامی مهدی ذکایی (نوشتا) سپاسگزارم که در دیار غربت همکلاس قدیم خود را فراموش نکرده و در انتشار این اثر سهم تعیین کننده‌ای داشته است. آرزو دارم روزی برسد که در زادگاهمان خدمات فرهنگی ایشان را پاس بداریم.

هم چنین از استاد کرم‌خدا امینیان، که متخصص در بازخوانی اسناد قدیمی هستند، ممنونم. دیگر قدردان آقای عبدالله زمانیان هستم که اطلاعات ارزنده‌ای در مورد خاندان‌های قدیمی شهر در اختیار نویسنده قرار دادند و تشویق و پی‌گیری آقای مهندس محمدعلی هدایت که خود عامل حرکتی مؤثر در اتمام و انجام کتاب بوده، موجب سپاس است.